

INDRE ØSTFOLD
KOMMUNE
– på kornet

Plan for friluftslivets ferdselsårer

Indre Østfold kommune

Viktjern

Innholdsfortegnelse

1. Sammendrag	3
2. Forord	4
Bakgrunn for «Plan for friluftslivets ferdselsårer i Indre Østfold»	4
3. Innledning.....	5
4. Målsetting - Plan for friluftslivets ferdselsårer.....	6
4.1 Overordnet målsetting	6
4.2 Hovedmål	6
4.3 Effektmålene	6
4.4 Resultatmål.....	8
5. Prioritering og avgrensninger av områder med ferdselsårer for friluftslivet.....	9
6. Registrerte ferdselsårer for friluftslivet i Indre Østfold kommune	10
7. Samarbeid mellom Indre Østfold kommune og frivilligheten.....	10
8. Arealplanlegging og forholdet til kartlagte friluftslivsområder og registrerte ferdselsårer for friluftslivet	12
9. Nærturterreng (NT) – registrerte og verdivurderte friluftslivsområder.	12
9.1 Indre Østfold vest – Tomter, Ringvoll, Knapstad.....	12
9.2 Indre Østfold vest - Spydeberg.....	13
9.3 Indre Østfold midt - Askim	13
9.4 Indre Østfold øst – Mysen, Slitu, Trømborg, Hærland, Eidsberg	13
9.5 Indre Østfold nord – Skjønhaug, Båstad, Havnås.....	13
10. Utfartsområder (UO) og store turområder med/uten tilretteleggingstiltak (ST) – registrerte og verdivurderte friluftsområder.	14
10.1 Indre Østfold vest – Tomter, Ringvoll, Knapstad.....	14
10.2 Indre Østfold vest - Spydeberg.....	14
10.3 Indre Østfold midt - Askim	14
10.4 Indre Østfold øst – Mysen, Slitu, Trømborg, Hærland, Eidsberg	14
10.5 Indre Østfold nord – Skjønhaug, Båstad, Havnås.....	15
11. Strandsone med tilhørende sjø – vassdrag (SS) – registrerte og verdivurderte friluftslivsområder.	16
12. Særlige kvalitetsområder – registrerte og verdivurderte friluftslivsområder (SK)	17
13. Friluftsliv til vanns.....	18
14. Sykkelturer.....	19
15. Turmål	20
16. Planer og behov fremover.....	21
17. Tiltaksplan	22

18.	Kilder.....	24
-----	-------------	----

1. Sammendrag

Denne planen er en oppfølging av samfunnsutvalgets vedtak om å utarbeide en plan for friluftslivets ferdselsårer.

I Indre Østfold kommune er det mange organisasjoner og enkeltpersoner som utfører et betydelig arbeid med tilrettelegging og informasjon om friluftslivet i kommunen. Arbeidet de utfører består hovedsakelig av praktisk arbeid med rydding, skilting og andre tilretteleggingstiltak i et omfattende nettverk av sti- og løypenett, i alle deler av Indre Østfold kommune. Mange organisasjoner har også nettsider med mye informasjon om sitt arbeid, fordi de ønsker å legge til rette for et bredt tilbud av ulike friluftaktiviteter for befolkningen, og gjennom det bidra til å styrke folkehelsen.

Det foreligger god dokumentasjon av friluftslivet i Indre Østfold kommune, gjennom de tidligere kommunenes kartlegging og verdisetting av friluftslivsområder, og gjennom den omfattende arbeidet som er blitt gjort med registrering av friluftslivets ferdselsårer i Naturbase og «Rett i kartet».

Sentrale punkter som anbefales for å støtte opp under dette arbeidet er:

- Kommunale bidrag til de ulike organisasjoner/enkeltpersoner som gjennom frivillig innsats utfører dette arbeidet både praktisk og økonomisk.
- Vurdere å etablere en fast samspillarena med de aktuelle organisasjoner/enkeltpersoner etter samme modell som idrettsrådet og kulturrådet.
- Vurdere å utarbeide rutiner for å hensynta friluftslivets interesser i all arealplanlegging.
- Vurdere å utarbeide en strategi når det gjelder parkering opp mot de største og mest besøkte friluftslivsområdene.
- Vurdere å gjennomføre en revisjon av registrerte og verdsatte friluftslivsområder gjennomført før Indre Østfold kommune ble etablert.
- Vurdere å delta i Viken fylkeskommune sitt prosjekt om registrering/kartlegging av aktuelle veier/stier som egner seg for sykling.
- Vurdere å registrere/kartlegge vannveier som egner seg for båtliv og aktuelle områder for båtutsetting.

Denne planen legger grunnlaget for å nå de målsettinger som beskrives i «Prosjektplan for friluftslivets ferdselsårer», som ble behandlet i samfunnsutvalget 27.05.2021.

2. Forord

Bakgrunn for «Plan for friluftslivets ferdselsårer i Indre Østfold»

Plan for friluftslivets ferdselsårer i Indre Østfold har sin forankring i Stortingsmelding 18 (2015-16) *Friluftsliv – Natur som kilde til helse og livskvalitet*, regjeringens «*Handlingsplan for friluftsliv - Natur som kilde til helse og livskvalitet*» fra juli 2018 og Miljødirektoratets veileder M-1292/2019 «*Plan for friluftslivets ferdselsårer*».

På kommunalt nivå er planen et kunnskapsgrunnlag som skal være en del av Kommunedelplan for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv. Plan for friluftslivets ferdselsårer er forankret som en av de kommunale føringene i Planprogram for kommunedelplan for Idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv, vedtatt i kommunestyresak 058/22. Kommunedelplan for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv skal behandles politisk i løpet av 2023.

Indre Østfold kommune utarbeidet en prosjektplan for friluftslivets ferdselsårer, som ble lagt fram for Samfunnsutvalget i møte 27.05.2021. Der fattet utvalget følgende enstemmige vedtak:

1. *Status for «plan for Friluftslivets ferdselsårer i Indre Østfold kommune» tas til orientering.*
2. *Av politiske representanter som skal bistå i prosjektgruppen velges Svein Syversen (SV).*

Dette planarbeidet er gjennomført av:

- Prosjektleder Jan-Erik Fredriksen, i samarbeid med prosjektgruppa.

Fagkonsulent Ellen Byng Strøm, Stedsutvikling og frivillighet har hatt ansvar for korrektur og tiltaksplan.

Underveis har det vært dialog mellom prosjektleder og aktuelle aktører som arbeider med tilrettelegging for friluftslivet, som rydding og merking av turstier. Med bakgrunn i tilbakemeldinger fra aktuelle organisasjoner, er det avholdt møter med DNT Indre Østfold, Askim Styringsgruppe, OL Flaggtreff og Svein Syversen som representant for samfunnsutvalget.

Plan for friluftslivets ferdselsårer har vært på høring internt hos berørte områder i kommunen og eksternt hos kommunens frilufsorganisasjoner som har deltatt i arbeidet, i tre omganger, bl.a. ble det avholdt et høringsmøte 29.09.2022.

3. Innledning

Mye av arbeidet med friluftslivet har vært rettet mot ivaretagelse av arealer, mens friluftslivets ferdselsårer i seg selv, og sammenhengen mellom arealene, har hatt mindre fokus. Som en oppfølging av stortingsmeldingen, har Regjeringen utarbeidet en handlingsplan, der fokuset i større grad enn tidligere rettes mot friluftslivets ferdselsårer og initierer et flerårig prosjekt, der formålet er å fremme planlegging, opparbeiding, skilting og merking av sammenhengende nettverk av turstier. Kommunene inviteres til å delta i prosjektet og utfordres til å skaffe seg oversikt og bedre kunnskap om hvilke ferdselsårer som finnes, hvilke behov de dekker og hvordan de kan utvikles på en bærekraftig måte.

Det å gå tur er viktig for folks helse og livskvalitet, og det er et mål at alle skal ha mulighet til å drive friluftsliv i nærmiljøet og naturen ellers. Rundturer er mer attraktive enn turer som går fra ett punkt til et annet, og turer i naturen er mer attraktive enn turer i bebygde og trafikkerte områder. Et annet viktig punkt for å få folk ut i naturen er nærhet til turområdene.

Plan for friluftslivets ferdselsårer vil bidra til å etablere et viktig kunnskapsgrunnlag for å ivareta friluftsliv i annen arealplanlegging, og samtidig være en plan for hvordan ferdselsårene kan utvikles på en bærekraftig måte i vår kommune. Sammen med kartlagte og verdsatte friluftslivsområder inngår datasettene i planen i det offentlige kartgrunnlaget, og er viktig grunnlagsmateriale for å sikre areal og sammenhenger for friluftslivet.

I Indre Østfold kommune er det gjennomført en kartlegging og verdsetting av friluftsområdene. Dette ble gjort av de tidligere kommunene før Indre Østfold kommune ble etablert. Kartleggingen og verdsetting av Indre Østfold kommunes friluftsområder er tilgjengelig i [Naturbase](#) og under temakart - [Friluftsliv](#) som ligger på Indre Østfold kommunes nettsider.

Denne planen vi gi en samlet og kartfestet oversikt over sentrale ferdselsårer i kommunen, både nærturområder og det som ofte omtales som «dagstuområder». Mange av ferdselsårene er allerede kartfestet. Videre er mange av ferdselsårene merket og skiltet, og det foreligger også mange turkart. Det finnes også digital tilgang til ferdselsårene gjennom bl.a. ["Rett i kartet"](#) og ["Ut.no"](#).

Skilt til Romsåsen

4. Målsetting - Plan for friluftslivets ferdselsårer

Målsettingene, som går fram av prosjektplan for friluftslivets ferdselsårer, og som ble behandlet i samfunnsutvalgets møte 27.05.2021, sak 042/21, er lagt til grunn for planen.

4.1 Overordnet målsetting

Planen skal bidra til:

- Økt bruk av naturområdene i Indre Østfold kommune til friluftsliv og naturopplevelser for alle innbyggere, uavhengig av inntekt og sosial klasse.
- Opprettholdelse og informasjon om retten til fri ferdsel i naturen gjennom allemannsretten og forpliktelsene dette medfører.
- Økt fysisk aktivitet og bedre psykisk helse hos innbyggerne generelt.
- Økt bolyst og attraktivitet for Indre Østfold kommune, både som bosted og reisemål.
- Et bredt aktivitetstilbud, med ulik tilretteleggingsgrad, både sommer og vinter, for innbyggerne og besøkende til kommunen
- Flere tilrettelagte nærturer, som kan nås til fots eller på sykkel.
- Nettverkssamarbeid, bedre koordinering og god kommunikasjon mellom Indre Østfold kommune og aktører som arbeider med ferdselsårer i Indre Østfold.

4.2 Hovedmål

Hovedmålet med plan for friluftslivets ferdselsårer i Indre Østfold kommune er å identifisere, ivareta og utvikle ferdselsårene for å sikre et attraktivt tilbud til befolkningen med tanke på folkehelse, livskvalitet, bolyst og reiseliv - og med søkelys på bærekraft og friluftsliv for alle.

4.3 Effektmålene

Effektmålene beskriver virkningen av planen, og bidrar til at hovedmålet nås. Gode og viktige effektmål er av betydning for at vi skal kunne jobbe godt og målrettet med friluftslivets ferdselsårer i årene som kommer. Det kan være behov for endringer og justeringer av effektmålene underveis i prosessen. Effektmålene er altså ikke en statisk liste, og det må være åpning for at noen kan endres og andre kan komme til. Det finnes en rekke effektmål i prosjektet. Under følger 15 effektmål som vurderes som de viktigste:

1	Vi får oversikt over og kunnskap om ferdselsårene.
2	Vi sikrer en helhetlig og systematisk planlegging og et målrettet arbeid med friluftslivets ferdselsårer.
3	Vi legger til rette for et godt « hverdagsfriluftsliv » ved økt søkelys på turer og ferdselsårer i nærmiljøet.
4	Vi sikrer at de viktigste nærturområdene har gode rundturer - eller at det foreligger en plan for etablering av rundturer der dette mangler.
5	Vi sikrer at ferdselsårene i kommunen ivaretar et mangfold av aktiviteter og ferdselsformer , med ulik grad av tilrettelegging.
6	Vi sikrer friluftsliv for alle – med spesielt søkelys på tilgjengelighet og universell utforming. Alle, uavhengig av alder, kulturell bakgrunn, erfaring og funksjonsevne, skal kunne finne turområder i Indre Østfold kommune der de kan føle seg trygge, være fysisk aktive og få naturopplevelser.
7	Vi sikrer at ferdselsårene utvikles på en bærekraftig måte, slik at natur- og kulturminneverdier ivaretas på best mulig måte ved tilrettelegging av ferdselsårer. Vi kanalisere ferdselen dit vi ønsker.

8	Vi ivaretar og utvikler gode målpunkt (med vekt på turutgangspunkt og turmål), som igjen stimulerer til friluftsliv - det kan være målpunkt som kulturminner, fiskeplasser, serveringssteder etc. Vi sikrer at målpunkt og ferdselsårer knyttes sammen.
9	Vi setter søkelys på turutgangspunkt , slik at flere kommer seg på tur, som parkeringsplasser, kollektivknutepunkt og snarveier / smetter fra bolig og sentrumsområdene og ut i terrenget.
10	Kartlegging og analyse vil gi oss oversikt over hvor det trengs endringer, utbedringer eller nye forbindelseslinjer, og hvor det eventuelt bør etableres nye ferdselsårer og om det er ferdselsårer som bør legges ned.
11	Vi sikrer et sammenhengende nettverk av ferdselsårer.
12	Vi sikrer økt fysisk aktivitet, bedre psykisk helse og økt livskvalitet for alle som bor og oppholder seg i kommunen.
13	Vi etablerer et viktig kunnskapsgrunnlag for å ivareta friluftsliv i arealplanlegging og i andre planer og sammenhenger, for eksempel innen turisme og reiselivssatsing.
14	Vi sikrer tilrettelegging i tråd med kommunens plan for friluftslivets ferdselsårer, Merkehåndboka og Miljødirektoratets veileder M-1326 Naturvennlig tilrettelegging for friluftsliv (2019) .
15	Vi bidrar til at friluftslivsområdene i større grad brukes som læringsarena og aktivitetsområde for alle (med vekt på barn og unge), med søkelys på naturverdier og kulturarv.

Trømborgfjella

4.4 Resultatmål

Resultatmålene er konkrete målbare mål for prosjektet, og skal bidra til å nå effektmålene. Det er utarbeidet følgende resultatmål for arbeidet:

	Resultatmål:	Status:
1	Kartlagt allerede eksisterende ferdselsårer, inkludert eksisterende målpunkt (turutgangspunkt og turmål).	Ligger vedlagt i planen
2	Ajourført Nasjonal database for turruter (Kartverket – «Rett i kartet»).	Er gjennomført som forarbeid til planen
3	Gradert aktuelle ferdselsårer i tråd med Merkehåndboka . Gradering er en kategorisering av turruter etter hvor krevende de er. Det graderes i 4 kategorier etter hvor krevende turruta er; grønn, blå, rød og svart, der grønn er den enkleste.	Er gjort en del steder, men ikke gjennomført. Overføres tiltaksplan som mål
4	Identifisert ferdselsårer som rettes mot besøksnæring og turisme. Disse krever mer informasjon, gjerne på flere språk og vil gjerne ha en høyre tilretteleggingsgrad.	Overføres til tiltaksplan
5	Gjennomført analyse for å få frem avvik mellom nå-status og mål.	Delvis gjennomført i planen, overføres til tiltaksplan
6	Kartlagt behov for nye ferdselsårer og forbindelseslinjer med utgangspunkt i analysen, samt kartlagt områder for endringer eller utbedringer og eventuelle ferdselsårer som skal legges ned. Arbeidet skal ha søkelys på en bærekraftig utvikling, jf. effektmål 7.	Overføres til tiltaksplan
7	Kartlagt behov for nye målpunkt (turmål og turutgangspunkt) med utgangspunkt i analysen.	Overføres til tiltaksplan
8	Identifisert tiltak som bidrar til at naturen i større grad kan bruke som læringsarena og aktivitetsområde for alle , med vekt på barn og unge.	Overordnet mål for tiltaksplan
9	Etablert fem (i første omgang) persontellere i nærturterrenget, som bidrar til at vi kan ivareta og utvikle ferdselsårene i tråd med mål.	Vurderes ved tiltak
10	Kartlagt tilgjengelighet i friluftslivsområder (universell utforming, eget delprosjekt som krever egen finansiering) i tråd med Kartverkets <i>Veileder for kartlegging av tilgjengelighet og universell utforming i friluftsområder</i> (2019) og levert data til Kartverket – eventuelt tatt det inn som et tiltak i planen. Kartlegginga vil bidra til å sikre friluftsliv for alle, som er et eget effektmål.	Overføres til tiltaksplan
11	Lagd nye nærturkart over områder i Indre Østfold kommune som ikke har dette. Delprosjekt i samarbeid med DNT Indre Østfold, Forum for friluftsliv og OL Flaggtreff.	Delvis gjennomført, overføres tiltaksplan
12	Utarbeidet og vedtatt plan for friluftslivets ferdselsårer, med tiltaksdel og temakart.	Politisk vedtak høsten 2022
13	Sikret at alle turrutene som tas med i planen er tilgjengelig på ut.no , som er en tjeneste fra Den Norske Turistforening, i samarbeid med Statskog, Friluftsrådenes Landsforbund og Kartverket.	Gjennomført i planen, men må følges opp i framtiden

5. Prioritering og avgrensninger av områder med ferdssårer for friluftslivet.

I samsvar med prosjektplan for friluftslivets ferdssårer er turruter og stier i nærmiljøet prioritert i planen, og disse er registrert og verdivurdert under kategorien *nærturterreng (NT)* i Indre Østfold kommune sin kartlegging og verdivurdering av friluftslivsområdene. Deretter er områdene som er kartlagt og verdivurdert som *utfartsområder (UO)* og *store turområder med/uten tilretteleggingstiltak (ST)* gjennomgått. Disse områdene er ikke omtalt i prosjektplan for friluftslivets ferdssårer, men i disse områdene er det registrert flest merkede og skiltede turruter og stier. Det er også i disse områdene de fleste tilretteleggingstiltakene er gjort. Det har i tillegg vært foretatt en gjennomgang av friluftslivsområdene som er registrert og verdivurdert under kategoriene *særlige kvalitetsområder (SK)* og *strandsone med tilhørende sjø og vassdrag (SS)*. I arbeidet har det blitt lagt mest vekt på ferdssårer i de områdene som i kartleggingen har fått verdivurderingen A, men det har også vært en gjennomgang av de områdene som har fått verdivurderingen B. I arbeidet er det også kommet opp ferdssårer for friluftslivet som ikke inngår i områder som er kartlagt og verdivurdert tidligere. I den grad det er tatt med ferdssårer for friluftslivet som ikke inngår i områder som er kartlagt og verdivurdert, vil det bli omtalt særskilt.

Når det gjelder kategorisering av friluftslivsområdene må det tas høyde for at denne har vært litt ulik i de tidligere kommunene Askim, Eidsberg, Hobøl, Spydeberg og Trøgstad. Som eksempel kan nevnes at Trøgstad Fort er registrert som *særlig kvalitetsområde (SK)* og Høytorp Fort er registrert som *nærturterreng (NT)*.

Høytorp opp

6. Registrerte ferdselsårer for friluftslivet i Indre Østfold kommune

Miljødirektoratet har lagt nasjonale føringer for registrering av friluftslivets ferdselsårer. Disse skal registreres i "[Rett i kartet](#)". I Indre Østfold kommune har frivilligheten og kommunen selv gjort et betydelig arbeid med registrering av friluftslivets ferdselsårer, og denne oversikten ligger som vedlegg 2. Det er et svært godt samsvar mellom kommunens kartlegging og verdivurdering av friluftslivsområder og frivillighetens registrering av friluftslivets ferdselsårer. Det må bemerkes at en del av registreringen av ferdselsårer for friluftslivet også berører områder som er registrert som grønncorridorer i kommunens kartlegging og verdivurdering av friluftsområder.

Det er også en nasjonal veileder for merking og skilting av friluftslivets ferdselsårer. De fleste frilufsorganisasjonene som har stått for merking og skilting av friluftslivets ferdselsårer i Indre Østfold kommune har benyttet seg av denne veilederen ([Merkehåndboka](#)).

7. Samarbeid mellom Indre Østfold kommune og frivilligheten

Det er hovedsakelig frivilligheten som står for arbeidet med tilrettelegging av friluftslivets ferdselsårer. Gjennom de siste årene er det utført et betydelig arbeid med merking, skilting og andre tilretteleggingstiltak. Det er særlig i de større friluftsområdene dette arbeidet er gjort, men også i områder direkte knyttet opp til tettstedene.

Det er etablert et godt løpende samarbeid mellom kommunen og de aktuelle aktørene og kommunen bidrar med støtte til organisasjonene som i det daglige nedlegger en stor innsats for at det skal være lett å komme seg ut på tur.

Det er avgjørende at samarbeidet mellom frivilligheten og kommunen fungerer godt. Gjennom et godt samarbeid vil frivilligheten oppleve at det arbeidet de gjør, blir verdsatt. Kommunen har etablerte arenaer for samspill mellom idretten og kommunen gjennom Indre Østfold Idrettsråd og med det øvrige kulturlivet gjennom Indre Østfold Kulturråd. Det bør vurderes om det kan være aktuelt å få en fast arena for samspill mellom de organisasjoner som står for arbeidet med friluftslivets ferdselsårer.

Sentrale organisasjoner og personer som står for arbeidet med tilrettelegging for friluftslivet:

- DNT Indre Østfold v/daglig leder Kjersti Berg Sandvik
- Askim Stiryddingsgruppe v/Ivar Jørgensen
- Forum for friluftsliv i Spydeberg v/Thore Skollingsberg
- Viggo Sørensen, Spydeberg
- Stigruppa i Spydeberg v/Fred Nilsen
- Elvestigruppe3n Tomter v/ Alexander Savert, Hobøl
- Hans Kristian Jensen, Hobøl
- OL Flaggtreff v/leder Per Oskar Larsen
- Mysenelvas venner v/leder Rolf Dillevik
- Roar Foss, Trøgstad
- Per Richard Sandvik, Trøgstad
- Kåre Steffensen, Trøgstad

- Erik Haakaas, Trøgstad

Måstadjern

8. Arealplanlegging og forholdet til kartlagte friluftslivsområder og registrerte ferdselsårer for friluftslivet

Gjennom arealplanleggingen har kommunen et særskilt ansvar for å avveie mange ulike interesser og hensyn. Hensynet til friluftslivet er også sentralt i arealplanleggingen, slik at muligheten for et aktivt og variert friluftsliv sikres for befolkningen, og igjen bidrar til å styrke folkehelsen.

Gjennom dokumentasjonen som de tidligere kommunene Hobøl, Spydeberg, Askim, Eidsberg og Trøgstad bidro til gjennom kartlegging og verdisetting av friluftslivsområder, har Indre Østfold kommune et godt utgangspunkt for å kunne vurdere hensynet til friluftslivet i sin arealplanlegging. Det gjelder både i kommuneplanarbeidet, i områdeplaner og reguleringsplaner. Det er totalt kartlagt og verdsatt 382 friluftslivsområder i Indre Østfold kommune. Dette styrkes gjennom at det nå foreligger god dokumentasjon på ferdselsårer for friluftslivet gjennom de registreringer som er gjort av både frivilligheten og kommunen selv.

Indre Østfold kommune er derfor godt rustet når det gjelder å vurdere hensynet til friluftslivet i sin arealplanlegging, og det er avgjørende at den tilgjengelige dokumentasjonen benyttes aktivt i arealplanleggingen.

9. Nærturterreng (NT) – registrerte og verdivurderte friluftslivsområder.

I Indre Østfold kommune er det i alt 49 områder som de tidligere kommunene har registrert og verdivurdert som nærturterreng (NT).

Disse fordeler seg slik:

Tidligere Hobøl: 7 områder

Spydeberg: 6 områder

Askim: 16 områder

Tidligere Eidsberg: 12 områder

Tidligere Trøgstad: 8 områder

Oversikt over områdene framkommer av vedlegg 1.

I det daglige er dette de turområdene som lettest kan benyttes av befolkningen uten at de bør sette seg i en bil. Videre er det ofte disse områdene som krever særskilt oppmerksomhet og som lettest kan komme under press for ulike former for utbygging. Det ligger turområder med registrerte og etablerte ferdselsårer for friluftslivet opp mot de fleste tettsteder/byer i kommunen. Nedenfor er det en enkel oversikt. Videre vises det til vedlegg 1 hvor de kartlagte friluftsområdene framkommer og vedlegg 2 som viser oversikten over registrerte ferdselsårer for friluftslivet

9.1 Indre Østfold vest – Tomter, Ringvoll, Knapstad

Det ligger enkel tilgang til turområder med registrerte ferdselsårer både på Ringvoll og på Tomter. Det er videre kartlagt et nærturterreng ved Knapstad med turstier og bålplasser. Stiene er ikke registrert i «Rett i kartet». På Tomter arbeides det med etablering av turveier/stier med tilgang til Hobølelva. Dette området er ikke kartlagt og verdivurdert som friluftsområde tidligere og turveiene/stiene er ikke lagt inn i «Rett i kartet».

9.2 Indre Østfold vest - Spydeberg

Det ligger enkel tilgang til turområder med registrerte ferdselsårer opp mot Spydeberg sentrum. Disse har også koblinger mot Fossum-området. Det er gode muligheter for befolkningen i Spydeberg når det gjelder tilgang til registrerte ferdselsårer for friluftslivet.

9.3 Indre Østfold midt - Askim

Det ligger enkel tilgang til turområder opp mot Askim sentrum til Hovskogen og Askim Folkepark med kobling mot Prestegårdsskogen. Det er ikke registrert ferdselsårer for friluftslivet i disse områdene, men de er kartlagt som nærturterreng. Videre er «Linna» registrert som ferdselsåre for friluftslivet og som grønnkorridor.

Helt vest i Askim er det i områdene Romsåsen – Fossum, Tovengen/Langnes/Kjellås registrerte ferdselsårer for friluftslivet. Disse er kartlagt som nærturområder og er knyttet opp mot boligområdene i Kykkelsrud, Løkkekroken, Tovengen, Ihlen og Kråkåsen. Områdene er kartlagt som nærturterreng (NT).

9.4 Indre Østfold øst – Mysen, Slitu, Trømborg, Hærland, Eidsberg

Det ligger enkel tilgang til turområder med registrerte ferdselsårer opp mot Slitu.

Det ligger enkel tilgang til turområder opp mot Mysen sentrum til Helsestien langs Mysenelva. Helsestien er registrert som ferdselsåre for friluftslivet med kobling til Høytorp fort hvor det også er registrerte ferdselsårer for friluftslivet.

I Sameia er det også registrerte ferdselsårer med koblinger mot Trømborg og Eidsberg stasjon og også mot Mysen sentrum. Videre er det kartlagt nærturterreng Vandug/Østreng skog og Monaryggen. Det er ikke registrerte ferdselsårer for friluftslivet i disse områdene.

9.5 Indre Østfold nord – Skjønhaug, Båstad, Havnås

Det ligger enkelt tilgang til turområder med registrerte ferdselsårer opp mot Skjønhaug. Det gjelder områdene ved Gravstjern/Trøgstad fort og sydover.

I Båstad/Heiås er det tilgang til turområder øst for Båstad skole/barnehage og det er også registrert et nærturterreng benevnt Kirkebyåsen vest. Det er ikke registrerte ferdselsårer for friluftslivet i disse områdene.

Det er ingen registrerte ferdselsårer for friluftslivet opp mot Havnås, men det er tilgang til Oppskot hvor det er registrerte ferdselsårer for friluftslivet. Videre ligger Grefslisjøen tett opp til Havnås og området er registrert som strandsone med tilhørende sjø – vassdrag (SS).

10. Utfartsområder (UO) og store turområder med/uten tilretteleggingstiltak (ST) – registrerte og verdivurderte friluftsområder.

I Indre Østfold kommune er det i alt 49 områder som de tidligere kommunene har registrert og verdivurdert som utfartsområder (UO) og store turområder med/uten tilretteleggingstiltak (ST). Områder registrert og verdivurdert som markaområde (M) er også tatt med.

Disse fordeler seg slik:

Tidligere Hobøl: 3 områder

Spydeberg: 9 områder

Askim: 1 område

Tidligere Eidsberg: 7 områder

Tidligere Trøgstad: 7 områder

Oversikt over områdene framkommer av vedlegg 1.

Områdene som er omtalt i denne planen, ligger ofte lenger fra tettstedene i kommunen, og mange benytter seg derfor av bil og i noen grad sykkel for å komme til disse områdene. Det er lagt vekt på at det finnes registrerte ferdselsårer i disse områdene, men noen sentrale områder der det ikke finnes registrerte ferdselsårer er også nevnt.

Den omfattende frivillige innsats som ulike frilufsorganisasjoner/personer gjør, er i større grad knyttet opp mot disse områdene enn for nærturområder. Det må også bemerkes at noen av områdene oppfattes som så attraktive at de brukes av mange som ikke bor i Indre Østfold kommune.

10.1 Indre Østfold vest – Tomter, Ringvoll, Knapstad

Fra Tomter er det enkel tilgang til Gaupsteinmarka som er et attraktivt turområde hvor det er registrerte ferdselsårer for friluftslivet og som er registrert som markaområde(M). Området strekker seg inn i Nordre Follo kommune og Enebakk. Området er en del av Sørmarka, som strekker seg helt til Oslo.

10.2 Indre Østfold vest - Spydeberg

I Spydeberg er det flere attraktive områder med registrerte ferdselsårer for friluftslivet. Det gjelder Skimtefjell som også berører Enebakk kommune, Slottsåsen/Langmåsan, Trestikketjern og Fossum. Alle disse områdene er registrert som store turområder med tilrettelegging (ST).

10.3 Indre Østfold midt - Askim

I Askim er Åsermarka med Skansehytta et særlig attraktivt område, og her er det registrerte ferdselsårer for friluftslivet. Området er registrert som markaområde (M).

10.4 Indre Østfold øst – Mysen, Slitu, Trømborg, Hærland, Eidsberg

I Eidsberg er det spesielt ett område som skiller seg ut som utfartsområde. Det er «Fjella»-området som også omfatter områder i Marker og Rakkestad kommuner. Her er det registrert mange ferdselsårer for friluftslivet, og området er registrert som stort turområde med tilrettelegging (ST).

Nordskogen, som ligger øst i Eidsberg og nord for E18, er også et område hvor det er registrert ferdselsårer for friluftslivet. Området er kartlagt som utfartsområde (UO) og grenser mot Marker og Aurskog-Høland kommuner.

Fjella

Området omkring Skjørshammer brygge er også kartlagt som utfartsområde (UO). Det er ikke registrert ferdselsårer for friluftslivet i dette området. (Ingaleden, som er en merket og skiltet ferdselsåre, berører ikke direkte Skjørshammer brygge, men følger den kommunale veien i utkanten av området som er registrert som utfartsområde. Ingaleden går videre langs kommunale/private veier opp til Eidsberg stasjon og videre gjennom Sameia som er registrert som nærturterreng.)

10.5 Indre Østfold nord – Skjønhaug, Båstad, Havnås

I Trøgstad er det flere områder hvor ferdselsårer for friluftslivet er registrert. Det er Oppskot/Lierdamtjerna/Kroktjern ligger øst for Havnås og grenser mot Nordskogen i Hærland. Området er kartlagt som utfartsområde (UO) og grenser mot Aurskog Høland kommune.

Det er også registrerte ferdselsårer for friluftslivet i områdene Gravsåsen/Langsrud/Midtås og Midtås/Skrikerudtjern/Hagasletta. Områdene er kartlagt som utfartsområde (UO). Områdene har nær tilknytning til Skjønhaug

I områdene Stikla, Måstادتjern og Viktjernsåsen er det også registrert ferdselsårer for friluftslivet. Områdene er kartlagt som utfartsområder (UO).

Sandområdet (Sandstangen) er kartlagt som utfartsområde (UO), men det er ikke registrerte ferdselsårer for friluftslivet i området.

11. Strandsone med tilhørende sjø – vassdrag (SS) – registrerte og verdivurderte friluftslivsområder.

I Indre Østfold kommune er det 12 områder som de tidligere kommunene har registrert og verdivurdert som strandsone med tilhørende sjø - vassdrag (SS). I oversikten er kirke- og museumsanlegg utelatt i den grad de er registrert. Videre er også rene kulturminner utelatt. Strandsone med tilhørende sjø – vassdrag (SS) fordeler seg slik:

Tidligere Hobøl: 0 områder

Spydeberg: 2 områder

Askim: 5 områder

Tidligere Eidsberg: 2 områder

Tidligere Trøgstad: 3 områder

Oversikt over områdene framkommer av vedlegg 1.

Områdene som er omtalt i denne planen er hovedsakelig knyttet opp mot nærturområder (NT), utfartsområder (UO) og store turområder med og uten tilrettelegging (ST). Det er ikke registrert ferdselsårer for friluftslivet i områdene som er kartlagt som strandsone med tilhørende sjø – vassdrag (SS), men det er tilgang til disse områdene gjennom registrerte ferdselsårer for friluftslivet i de kartlagte friluftslivsområdene som ligger *opp mot* de kartlagte friluftslivsområdene strandsone med tilhørende sjø – vassdrag.

Følgende områder er kartlagt som strandsone med tilhørende sjø – vassdrag:

- Lyseren i Spydeberg
- En rekke områder knyttet opp mot Glomma i Spydeberg, Askim og tidligere Eidsberg
- Lundebyvassdraget i tidligere Eidsberg
- Grefslisjøen i tidligere Trøgstad
- Øyeren i tidligere Trøgstad
- Øgderen/Hemnessjøen i tidligere Trøgstad

Helt nordvest i kommunen, utenfor Tomter, ligger Vientjernet, som brukes som badeplass. Det ligger idyllisk til i skogen på grensen ved Nordre Follo. Det har også vært en liten badestrand ved Mjær, (P-plassen langs Fv. 120) like før grensen mot Enebakk. Denne stranden bør settes i stand igjen, da den også er et fint utgangspunkt for padling.

12. Særlige kvalitetsområder – registrerte og verdivurderte friluftslivsområder (SK)

I Indre Østfold kommune er det ett område som de tidligere kommunene har registrert og verdivurdert som særlige kvalitetsområder (SK). I oversikten er kirke- og museumsanlegg utelatt i den grad de er registrert. Videre er også rene kulturminner utelatt.

De særlige kvalitetsområdene (SK) fordeler seg slik:

Tidligere Hobøl: 0 områder

Spydeberg: 0 områder

Askim: 0 områder

Tidligere Eidsberg: 0 områder

Tidligere Trøgstad: 1 område

Oversikt over områdene framkommer av vedlegg 1.

I forhold til denne planen er det ett område i Indre Østfold som er kartlagt og verdivurdert som særlig kvalitetsområde (SK).

Det er Trøgstad fort som ligger i tilknytning til Gravstjern og områdene syd for Trøgstad fort.

Trøgstad fort

13. Friluftsliv til vanns

Indre Østfold kommunen har kartlagt og verdsatt friluftslivsområder som er egnet for friluftslivsaktiviteter til vanns. Det finnes både innsjøer, tjern og elver som er egnet for båtliv, kano og kajakk. Det er mangler imidlertid en oversikt over egnede/tilrettelagte steder for båtutsetting.

Av friluftslivsområder som er kartlagt og verdsatt med muligheter for friluftslivsaktiviteter til vanns er:

- Lyseren
- Ulike steder langs Glomma som Skjørshammer brygge, Lekumevja, Fossum-området, Solbergfoss
- Øyeren
- Hemnessjøen
- Stikla
- Grefslisjøen
- Lundebyvannet, Lundebyvassdraget
- Hæra, Mysenelva

Skjørshammer brygge

14. Sykkelturer

Det har i forbindelse med kartlegging og verdsetting av friluftslivsområder vært lite søkelys på sykkel som fremkomstmiddel. Unntaket er Unionsleden som nå er ferdig skiltet og som har egne nettsider <https://www.unionsleden.com/>. Unionsleden strekker seg fra Karlstad til Moss og går gjennom de fleste stedene i Indre Østfold kommune.

Det finnes mange mindre trafikkerte veier, gang- og sykkelveier og skogsbilveier som er egnet for sykling. Videre finnes det også etablerte stier som vil være egnet for sykling.

Viken fylkeskommune har engasjert Syklistenes landsforening for å bistå kommunene med å få en oversikt over egnede veier, gang- og sykkelveier og andre ferdselsårer som kan være egnet for sykling. Indre Østfold kommune har takket ja til denne bistanden, og inviterte dem til høringsmøtet 29.09.2022. Det planlegges møter med sykkelforeninger og sykkelgrupper i kommunen fremover for et samarbeid om kartlegging av sykkelruter.

Unionsleden, sykkelled

15. Turmål

Målet for en tur i naturen kan være forskjellig fra person til person. Mange vil nok svare at det er selve turen som er målet. Allikevel kan det være mange opplevelser knyttet til selve turen. Det er lagt inn informasjon om ulike turmål på en rekke av de ferdselsårer for friluftslivet som er registrert og som er vist i vedlegg 2.

Det vil være for omfattende å lage en fullstendig liste over alle turmål som ligger i de områdene som er nevnt i kapitlene over. Det listes derfor kun opp hva et turmål kan være. Listen er ikke utfyllende.

- Kulturminner, f.eks. Langnes skanse, Fossumgalleriet, Høytorp og Trøgstad fort, gravhauger mv
- Utkikkstårn – f.eks. ved Skansehytta og Nordre Stange Varde
- Serveringssteder (ofte bare med åpningstid deler av året)
- Rasteplasser
- Gapahuker
- Ubetjente hytter – leie gjennom DNT Indre Østfold

Fugletårn, Dilleviksjøen

16. Planer og behov fremover

I Indre Østfold kommune er det registrert mange ferdselsårer for friluftslivet. Det er hovedsakelig ulike frilufsorganisasjoner/enkeltpersoner som står for arbeidet med rydding, skilting og annen tilrettelegging av disse ferdselsårene. For å kunne opprettholde og videreutvikle ferdselsårene for friluftslivet er det avgjørende at kommunen støtter opp under og videreutvikler sin støtte til dette arbeidet.

Det kan også være hensiktsmessig å etablere en samspillsarena mellom de organisasjoner/personer som er engasjert i arbeidet med tilrettelegging for friluftslivet og kommunen. Idretten og kulturlivet ellers har allerede slike etablerte samspillsarenaer gjennom Indre Østfold Idrettsråd og Indre Østfold Kulturråd.

Selv om det allerede er mange etablerte ferdselsårer for friluftslivet i Indre Østfold kommune foreligger det noen planer for utvidelser/endringer:

- DNT Indre Østfold arbeider med en oppgradering av sti- og løypenettet i Nordskogen/Oppskot.
- DNT Indre Østfold arbeider med en kobling mellom Trøgstadstien som går fra Graarudfjellet til Skrikerudtjern, og med sti- og løypenettet i Nordskogen/Oppskot.
- Askim Stiryddingsgruppe arbeider med koblinger fra Tovengen/Ihlen mot stien som går langs Glomma fra Fossum mot Langnes skanse.
- Askim Stiryddingsgruppe arbeider med koblinger mellom «Linna» fra området ved Onstad/Solbergfossveien over Eik, og fra Holterenga til sti- og løypenettet i Åsermarka.
- På Tomter er turveier/stier langs Hobølelva under etablering, med direkte tilgang til Tomter sentrum og eksisterende turveier/stier, delvis etter modell fra Helsestien på Mysen. Kommunens kartlegging og registrering av friluftsområder må oppdateres slik at dette området også blir registrert i «Rett i Kartet».

Det har over tid vært noen utfordringer når det gjelder å finne hensiktsmessige parkeringsplasser knyttet opp mot de mest attraktive friluftsområdene. Kommunen blir ofte involvert når det gjelder denne problemstillingen. Det kan derfor være hensiktsmessig at kommunen i samarbeid med de organisasjoner som er engasjert når det gjelder tilretteleggingstiltak for friluftslivet, å utarbeide en strategi når det gjelder parkeringsproblematikken.

Kommunen bør også få på plass rutiner for hvordan friluftslivets interesser skal ivaretas i arealplanleggingen. Det foreligger allerede god dokumentasjon og kunnskap om friluftslivet i Indre Østfold kommune, gjennom de tidligere kommunenes kartlegging og verdivurdering av friluftsområder, og den eksisterende registreringen av ferdselsårer for friluftslivet som foreligger i denne planen.

17. Tiltaksplan

Tiltaksplanen er utledet av Plan for friluftslivets ferdselsårer for Indre Østfold kommune. Den er delt i en A- og B-del, der kommunen selv må ta ansvar for del A, mens del B kan gjøres i samarbeid mellom kommunen og de lokale frilufsorganisasjonene, evt. også med andre parter, f.eks. fylkeskommunen.

For alle tiltakene gjelder følgende føringer:

- Arbeide med å legge til rette for et friluftsliv for alle – med spesielt søkelys på tilgjengelighet og universell utforming.
- Sikre at ferdselsårene utvikles på en bærekraftig måte, slik at natur- og kulturminneverdier ivaretas og at ferdselen kanaliseres dit vi ønsker.

A	Politisk/ administrativt ansvar
1	Støtte frilufsorganisasjonene/ -gruppene med et årlig kronebeløp og legge til rette for et godt samarbeidsklima med kommunen.
2	Legge til rette for at frilufsorganisasjonene i Indre Østfold kommune har en fast arena for samspill seg imellom og med kommunen.
3	Lage rutiner for hvordan friluftslivets interesser ivaretas i arealplanleggingen.
4	Utarbeide en strategi når det gjelder parkeringsproblematikken.
5	Sørge for en revisjon av registrerte og verdsatte friluftslivsområder gjennomført før Indre Østfold kommune ble etablert.
6	Delta i Viken fylkeskommunes prosjekt om registrering/kartlegging av aktuelle sykkelveier/-stier som egner seg for sykling.
7	Registrere/kartlegge vannveier som egner seg for båtliv/ aktiviteter på vann og områder som kan være aktuelle for båtutsetting.

B	Samarbeid mellom kommune og lokale frilufsorganisasjoner/ fylkeskommunen evt. andre samarbeidspartnere
1	Analysere kartleggingen som foreligger i planen med tanke på behov for endringer, utbedringer, nedleggelser eller nye forbindelseslinjer av ferdselsårene.
2	Arbeide for å sikre et sammenhengende nettverk av ferdselsårer.
3	Kartlegge tilgjengelighet i friluftslivsområder (universell utforming, eget delprosjekt som krever egen finansiering) i tråd med Kartverkets Veileder.
4	Gradere aktuelle ferdselsårer i tråd med Merkehåndboka.
5	Lage en plan for etablering av rundturer der dette mangler.
6	Identifisere ferdselsårer som rettes mot besøksnæring og turisme. Disse krever mer informasjon, gjerne på flere språk og vil gjerne ha en høyre tilretteleggingsgrad.
7	Utvikle gode målpunkt (turutgangspunkt og turmål), som stimulerer til friluftsliv, f.eks. kulturminner, fiskeplasser, serveringssteder etc., og sikre at målpunkt og ferdselsårer knyttes sammen.
8	Tilrettelegge for turutgangspunkt, som parkeringsplasser, kollektivknutepunkt og snarveier fra bolig- og sentrumsområdene og ut i terrenget.
9	Registrere skiløypene i Fjella-området i «Rett i kartet».
10	Utarbeide oversikt over egnede veier, gang- og sykkelveier og andre ferdselsårer som er egnet for sykkelsturer.

11	Utarbeide oversikt over egnede steder for utsetting av båter, og tilgang til vann og elver for bruk av kano og kajakk/ andre vannaktiviteter.
12	Utvikle friluftslivsområder som læringsarenaer og aktivitetsområder (med vekt på barn og unge), med søkelys på naturverdier og kulturarv.

Skispor

18. Kilder

I planarbeidet er følgende kilder benyttet:

- Miljødirektoratets nettsider som du finner [her](#)
- Kartgrunnlaget i Naturbase som du finner [her](#)
- Indre Østfold kommune sitt temakart over friluftslivet som du finner [her](#)
- Kartgrunnlaget «Rett i kartet» som du finner [her](#)
- DNT Indre Østfold sin nettside som du finner [her](#)
- OL Flaggtreff sin nettside om «Fjella»-området som du finner [her](#)
- Kartet og turruter i UT.no som du finner [her](#)
- Mysenelvas venner sin nettside som du finner [her](#)
- Sveins Syversen sine turbøker Langs stier, tjern og kyst i Østfold bind1 og bind 2.